

УДК 75.051 (477.85/.87) «19»

Валентина **Молинь**

кандидат мистецтвознавства, доцент,
зав. кафедри образотворчого мистецтва та академічних дисциплін Косівського інституту прикладного та декоративного мистецтва Львівської національної академії мистецтв
аспірантка ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника»

Наталія **Молинь**

Гуцульщина в акварелях Геннадія Малявського

Анотація. Стаття присвячена творчості Геннадія Кіндратовича Малявського, художника, який мешкав у Косові Івано-Франківської обл. Головною темою його акварелей стала природа Гуцульщини й народні майстри цього краю. У статті простежено життєвий і творчий шлях, участь у виставках, проаналізовано найхарактерніші твори художника-аквареліста. Справжньої віртуозності досяг Г. Малявський у техніці акварелі, що вимагає точної та впевненої роботи з натури, посилює увагу до плернерних завдань, до передання повітря, сонячного світла. Стаття приурочена вшануванню пам'яті Г. Малявського з нагоди 90-річного ювілею.

Ключові слова: художник, акварель, пейзаж, портрет, виставки.

Постановка проблеми. Художній процес у своєму поступальному розвитку включає найрізноманітніші творчі особистості. Яскраві самобутні характери, наділені художньою неординарністю, відтінюють скромні, на перший погляд, непомітні майстри, твори яких при довготривалому спілкуванні привертають увагу професіоналізмом і відповідальністю. Художники такого плану стабільні у своєму творчому потенціалі, вивірені у своїх пошуках, ставленні до мистецтва. До майстрів такого художнього спрямування належить Геннадій Кіндратович Малявський (1926-1998). Володіючи дорогоцінним даром поетичного бачення світу, він щиро захоплювався тим, що його оточувало повсякденно й повся-

кчасно, став справжнім співцем природи Гуцульщини, розкрив її величну красу. Безперечно, Г. Малявський — цікавий художник і вартий уваги. Пропонована стаття присвячується 90-літтю від дня народження художника Гуцульського краю, захопленого чарівною природою Карпат, різноманітністю гірських краєвидів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні одним з найповніших досліджень про творчість Г. Малявського є альбом «Краса рідного краю» [1], що містить 32 кольорові репродукції. Творчості художника присвячено низку публікацій мистецтвознавця Валентини Молинь [2-4], краєзнавця Ігоря Пелипейка [5], кілька оглядових статей авторства З. Карп'юк [6], В. Величко [7], С. Флис [8] у періодичній пресі про виставки творів художника.

Мета дослідження — простежити творчий шлях художника, його участь у виставках, виявити характерні особливості краєвидів Гуцульщини в акварелях Г. Малявського, провести аналіз композиційного вирішення аркушів і колористичного трактування сюжетного мотиву.

Виклад основного матеріалу. Геннадій Кіндратович Малявський народився 7 січня 1926 р. у с. Рудка Кременецького району на Тернопільщині. Дитячі й шкільні роки пройшли в Кременці. У ранньому віці переніс тяжку хворобу, унаслідок якої погіршилася вимова. Це певною мірою вплинуло на хлопчика. У десятилітньої дитини обмежуються рухливі ігри, спілкування з ровесниками. Вихід із самотності й замкнутості він знаходить у малюванні, спогляданні навколишнього світу. Малював як вмів, що хотів і скільки хотів. Наполегливість, старанність, спостережливість стають основою його характеру. Можливо, ця ситуація стала поштовхом для розвитку таланту й розвитку себе у творчості. Після уроків у школі відвідував заняття «малярського гуртка». Тут він отримав перші навички з рисунку і живопису, вивчав історію мистецтва у О.Я. Шатківського та О.С. Якимчука [1]. Зауважимо, що Олекса Шатківський був учнем О. Якимчука у малярській школі Почаївської лаври, згодом навчався у Варшавській академії мистецтв, а після війни викладав у Львівському інституті прикладного та декоративного мистецтва [9; 10].

Зі словами вдячності згадував пізніше Г. Малявський талановитого художника й педагога, добру й інтелігентну людину О. Якимчука, який, помітивши неабиякі здібності хлопця, зумів спрямувати природне обдарування у правильне русло, навчав

«грамоти малюнку» [1, с. 3]. О. Якимчук навчався живопису в майстернях Варшави, а пізніше працював у художній школі в Почаєві [11]. Це був обдарований пейзажист і побутовіст, який згодом набув славу проникливого лірика волинських просторів [12]. За час керівництва школою в Почаєві О. Якимчук налагодив добрі стосунки з мистецькими організаціями й закладами Варшави [10].

Після війни, влітку 1945 р. Г. Малявський вступив до Львівського художньо-промислового училища на відділення художньої кераміки, де опановував живопис у відомого художника Григорія Смольського. Виявляючи свої багатогранні інтереси, Г. Смольський успішно працював у різних жанрах живопису. Але найбільш яскраво талант митця розкрився в пейзажному доробку. Саме від Г. Смольського перейняв його учень Г. Малявський усі кращі риси художника-пейзажиста.

По закінченні училища Г. Малявський залишився у Львові, був портретистом у Львівському художньому комбінаті, виконував творчі замовлення [5]. 1952 р. успішно склав вступні іспити до Львівського інституту прикладного та декоративного мистецтва, де його педагогами були Вітольд Манастирський, Роман Сельський, Йосип Бокшай.

Виконуючи навчальні завдання з основних дисциплін — рисунок, живопису, композиції, а також у майстерні з кераміки, — не полишає свого захоплення аквареллю. Мандруючи містом, замальовує вулиці, парки, околиці Львова. Здебільшого працює аквареллю, прагнучи її вдосконалення. Практичні заняття доповнює знайомством з літературою з теорії та історії мистецтва в Науковій бібліотеці ім. В. Стефаника та бібліотеці Львівського поліграфічного інституту, розширюючи свої знання про цю складну багатоманітну техніку «водяними барвами». Саме тоді визначив художник головний напрям свого мистецтва. Під час канікул він малює краєвиди Кременця, Почаєва, виконує портрети своїх рідних, товаришів.

Співучнями в Інституті були Е. Мисько, Ю. Лащук, С. Серветник, Й. Бокшай (син Й.Й. Бокшай). Одночасно вчилася на відділі художнього ткацтва і косівчанка Анастасія Юсипчук – майбутня дружина художника.

Закінчивши інститут, Г. Малявський приїхав на Косівщину. Спочатку працював у керамічному цеху с. Кути, а від 1961 р. — викладач відділу кераміки в Косівському училищі прикладного мис-

тецтва. Геннадій Кіндратович вів заняття з живопису, композиції та майстерні художньої кераміки. Дружина Анастасія Миколаївна була викладачем відділу художньої вишивки.

Упродовж 1962-1964 рр. Г. Малявський виконує 14 портретів народних майстрів Гуцульщини на замовлення Косівського музею народного мистецтва Гуцульщини. З пропозицією виконати аналогічну портретну галерею до нього звертаються Коломийський музей народного мистецтва та Івано-Франківський художній музей. Портрети народних майстрів виконані в акварелі, з використанням загальних принципів. Портретована людина зображувалася на нейтральному тлі лицем до глядача. Як правило, фігура подавалася в погрудному зрізі. Моделюючи обличчя світлотіньовими масами, художник стає більш конкретним і детальним у одязі, вимальовуючи характерні елементи гуцульського вбрання. До цієї серії входять, зокрема, портрети відомих різьбярів Юрія Шкрібляка, Юрія та Семена Корпанюків, Марка Мегединюка, Василя Девдюка, Миколи Медвідчука, майстрів гуцульської кераміки Олекси Бахметюка, Петра Кошака, Павлини Цвілик, майстра художньої обробки виробів зі шкіри Федора Якіб'юка, майстрині народної вишивки Ганни Герасимович.

У портретному доробку Г. Малявського є автопортрет, акварельні портрети автора скульптурного погруддя до пам'ятника Т.Г. Шевченкові в м. Косові Миколи Юсипчука та поета, голови товариства «Просвіта» Богдана Радиша, а портрет різьбяр Василя Кабина — учня В. Девдюка, виконаний в техніці олійного живопису. Упродовж творчої діяльності фактично Г. Малявський менше звертається до портретного жанру, а зосереджує головну увагу на пейзажі. І саме тих місць, де складалася поетична гуцульська культура й мистецтво, де черпали натхнення майстри минулого та де продовжують творення цієї краси сучасні митці.

Живе тремтливе відчуття природи, що виникає в безпосередньому спілкуванні з нею, поєднується з осмисленням і узагальненням її мистецького образу. Г. Малявський постає тонким і проникливим пейзажистом, співцем чарівної гуцульської природи, закоханим у красу гір і полонин, річок і лісів [2; 3]. Звітні виставки майстра засвідчили цю зацікавленість, замилювання рідним краєм, багатим на історичне минуле, живий зв'язок із сучасністю.

Художник стає послідовником традицій пейзажного живопису на Прикарпатті, які сформувалися ще в той період, коли за-

хідноукраїнські митці зламу XIX – XX ст. освоювали надбання вітчизняного мистецтва та західноєвропейської культури, розробляючи естетичні концепції реалізму.

У мистецтві цього регіону склалося певне бачення природи, її своєрідного характеру, її мотивів, суто національного забарвлення. З цього уявлення і розуміння природного образу виникла відповідна живописна структура. Одні майстри тяжіють до площинно-декоративної живописної манери, інші — опановують складність і багатогранність пленеру.

Г. Малявський у творчості йде саме таким шляхом, обираючи акварель як можливість розкриття пленерності. У своїх творах він домагається легкості, прозорості, гармонійного поєднання тонів. Почерк художника спокійний, плавний. Митець з однаковою вправністю зображує багатопланові панорамні краєвиди, які вміло komponує на невеликому аркуші, і нічим не примітні, буденні, на перший погляд, куточки добре знайомої природи рідного краю, перетворюючи їх на живописні перлини. Сповненими тепла й лірико-поетичного настрою є акварелі «Осінь», «Свіже сіно», «Ранок», «Сріблясті водоспади» «Осіння позолота», «Смерекова мелодія», «Яворівський пейзаж».

1986 року в Косівському музеї народного мистецтва Гуцульщини відкривається перша персональна виставка творів Г. Малявського. Після цієї виставки художник періодично влаштовує виставки, представляючи нові роботи. Зокрема, слід згадати персональні виставки в Івано-Франківському художньому музеї (1988), виставку подружжя Геннадія та Анастасії Малявських «Живопис і вишивка Франкового краю» у Музеї народної архітектури і побуту у Львові (1990), а також у залах Косівського музею народного мистецтва та побуту Гуцульщини (1996).

1992 року сорок робіт Геннадія Кіндратовича були представлені на персональній виставці в Косівському музеї народного мистецтва Гуцульщини. Доробок художника поповнився новими роботами «Забутий млин», «Зима», «Після дощу», «Липнева прохолода», «Веселий день», «А на тому боці...», «Шешори», «Рибниця», «Снідавка».

Постійне спілкування з природою, її проникливе спостереження зіграло значну роль у вдосконаленні колористичного багатства палітри Г. Малявського. Однією з кращих робіт художника є акварель «Снідавка» (1992) — досить динамічна за ком-

позицією. Це не просто куточок карпатської природи, із цими місцями пов'язані трагічні події минулого — місця поховань бійців Української Повстанської Армії. У роботі Геннадій Кіндратович прагне передати переживання, пов'язані з пошуками й освяченням могил бійців УПА. Художник передає це композиційними прийомами, засобом кольору. Він будує динамічну композицію. Це відчувається в напруженому ритмі горизонталей і вертикалей. Рух розвивається по діагоналі зліва направо, підкреслений напруженим ритмом ліній гуцульської огорожі — вориння, смерекових верхівок, а далі, у глибині аркуша, повторюючись у зображенні гірських вершин. Художник прагне створити уявлення пейзажної панорами масштабності й могутності цього краєвиду. А за цим конкретним природним мотивом дати невпинний рух життя — його постійні відродження в зелені та його вічне буття в горах.

Основний кольоровий момент аркуша — звичайно, насичений звучний зелений колір, що розвивається від світлих охристо-зелених ударів до густо-зеленого з переходом у чорний. На тлі цієї густої маси особливо легким, досить прозорим сприймається небо. У роботі передано неспокій переживання художника щодо історичного минулого в тому напруженому ритмі, насиченості кольору, багатоплановості композиції, схвильованості живописного звучання.

Мотив, використаний у акварелі «Снідавка», варіюється і в «Смерековій мелодії». І знову ми бачимо вориння, той самий ритм смерекових верхівок. І далі в глибині аркуша — гірські вершини. Але якщо в акварелі «Снідавка» акцент було зроблено на загальному вигляді пейзажу, то в цьому аркуші увагу художника привертає мелодія вічної зелені смерек. В порухах гілок, струнності дерев дійсно звучить музика та створюється відчуття гармонії, краси, плинності карпатського краєвиду.

Робота «Свіже сіно», виконана в техніці темперного живопису, створює насамперед враження спокою, зосередження, рівноваги. Ті самі образотворчі прийоми художник використав у іншому аспекті. Запах свіжоскошеного сіна переданий кольором і світлотінню, ніби заворожує, розтікається по галявині, деревах і далі впирається у верхів'я гори.

Поруч із зображенням сільських куточків, доріг біля підніжжя гір, гущавини лісу на гірських схилах художник звертається і до гірських річок і джерел («Гук городський», «Після дощу. Яворів»).

Одним з кращих зимових краєвидів Г. Малявського є акварель «Зима в Річці» (1987). Для художника важливо зосередитися на внутрішньому настрої — спокої, розміреності життя взимку. Його цікавить своєрідний психологічний стан пейзажу — відповідна психологічна зосередженість і, відповідно, колористичне звучання. Художник ледь відсуває зображення від переднього краю аркуша, ніби змушує глядача пройти засніженою дорогою до будинків, відчутти цю дзвінку тишу, яку можна почути лише зимою. Розмістивши компактною групою будинки, він фіксує композиційний центр, від якого далі розвиваються інші зображення. І знову образотворчим і кольоровим рефреном звучать Карпати. Вкриті снігом гірські схили, втрачають свої чіткі конфігурації та прочитуються емоційною масою. У них — зв'язок часів, минуле і сьогодення з'єднуються в єдиний пейзажний образ.

Серед робіт Г. Малявського можна виділити серію краєвидів з архітектурними мотивами. В акварелі «Церква Різдва у Ворохті» увагу зосереджено на самій споруді — пам'ятці дерев'яної архітектури XVII ст., що визнана найдосконалішим витвором народної архітектури.

У акварелі «Церква св. Миколая в Кременці» композиція розвивається вертикально, з наростанням планів. Від дрібності, багатокірності переднього плану до центрального мотиву — білої споруди церкви, і далі до узагальненої маси гори Бони. Вертикаль церкви підтримана легким малюнком дерев на схилах і стінами фортеці на вершині гори. Освітлена сонцем будівля церкви відіграє роль домінанти, хоча й зміщеної до краю аркуша. Урівноважує цю світлу масу темна пляма зелені. Обидві акварелі — пленерні. В аркуші «Церква Різдва у Ворохті» рівномірне, розсіяне світло, колорит наближених тонів. У акварелі «Церква св. Миколая в Кременці» світло яскраве, кольорові плями взаємодіють у певному контрасті, утворюється досить сильний світлоносний імпульс.

Архітектурну лінію можна доповнити акварелями «Дерев'яна архітектура. Кременець» (1950), «Музей гуцульського мистецтва» (1959), «Церква св. Петра і Павла в Космачі» (1980), «Косів будується» (1987), «Почаївська Лавра. Архітектурна пам'ятка XVI – XVIII століть» (1989) та інші.

Усе життя Г. Малявський мріяв про каталог своїх робіт. На жаль, при житті художника його мрія не здійснилася. Стараннями та наполегливістю дружини художника, за фінансової

підтримки Івано-Франківської обласної адміністрації у рамках проведення X Міжнародного гуцульського фольклорно-етнографічного фестивалю у Коломиї 2000 р. вийшов друком альбом, що містить кольорові репродукції найхарактерніших творів. 2002 року віддруковані листівки з репродукціями акварелей Г. Малявського, — це гарний подарунковий варіант для туристів на згадку про Гуцульщину.

2003 року виставка творів (акварель, вишивка) подружжя Малявських відбулася в Кременецькому краєзнавчому музеї. Кременчани мали можливість ознайомитися з творчістю свого земляка й поцінувати талант [4; 5]. Того самого року виставка експонувалася у Карпатському крайовому музеї в м. Яремче. Відвідувачам особливо сподобалися акварелі, що «органічно об'єднуються в лірико-оповідальний пейзаж, який торкається найпотаємніших струн людської душі. На картинах невід'ємні від карпатських краєвидів копиці сіна, вориння та гуцульські хати. Однак, в цих простих речах на фоні розкішної гірської природи — і філософія, і поезія, і висока художня майстерність...» [6, с. 3].

Виставки подружжя Малявських організовані в музеї «Писанка» у Коломиї (2004), Коломийському музеї народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського (2005), Івано-Франківському краєзнавчому музеї (2005). Зокрема, на виставці в Івано-Франківську експонувалися 82 акварельні аркуші та 30 вишивок [7]. 90-літній ювілей Г. Малявського вшанували на засіданні Клубу української інтелігенції ім. І. Пелипейка в Косівській районній бібліотеці.

Висновки. Життєвий шлях Г. Малявського — яскравий приклад творчого горіння талановитого художника й віртуоза акварелі. Пленерність — головна риса живопису Г. Малявського та його досягнення. Працюючи з натури, він вивчав кожен порух пейзажного образу, градації, нюанси кольорів. За конкретним пейзажним сюжетом прагнув відчутти філософію природи, її буття, її зміни.

Перспективи дослідження полягають у продовженні ґрунтовного вивчення творчого доробку художника Геннадія Малявського.

1. Краса рідного краю: Альбом / [автор вступ. статті В. Молинь]. — Косів : Писаний Камінь, 2000. — 48 с.
2. Молинь В. Освідчення в любові до Гуцульщини / В. Молинь // Гуцульський край. — 1994. — 10 вересня. — С. 5.

3. Молинь В. Живописне освідчення в любові до Гуцульщини / В. Молинь // Гуцульський календар. — 2006. — С. 45.
4. Молинь В. Виставка акварелей Геннадія Малявського / В. Молинь // Гуцульський край. — 2005. — 17 грудня. — С. 6.
5. Пелипейко І. Косів: люди і доли. Краєзнавчий довідник / І. Пелипейко. — Косів : Писаний Камінь, 2001. — 320 с., іл.
6. Карп'юк З. Життя — як приклад творчого горіння / З. Карп'юк // Кременецький вісник. — 2003. — 6 червня. — С. 4.
7. Величко В. Зачаровані красою рідного краю, виписаною в акварелях / В. Величко // Діалог. — 2003. — 24 травня. — С. 3.
8. Флис С. Зупинена музика природи / С. Флис // Яремчанський вісник. — 2003. — 22 серпня. — С. 3.
9. Олекса Шатківський // Яців Р. Українське мистецтво ХХ століття: Ідеї, явища, персоналії. Збірник статей. — Львів : Інститут народознавства НАН України, 2006. — С. 216-225.
10. Яців Р. Олекса Шатківський та український мистецький гурток «Спокій»: матеріали до історії українського мистецтва 1920-1930-х років. — Львів : Растр-7, 2008. — 68 с., іл.
11. Якимчук Олександр Степанович // Митці України: енциклопедичний довідник / [за ред. А.В. Кудрицького]. — К. : Українська енциклопедія імені М.П. Бажана, 1992. — С. 674.
12. Шатківський О. Начерк біографії О. Якимчука // Мистецькі Студії. — Львів, 1991. — Ч. 1. — С. 66.

ANNOTATION

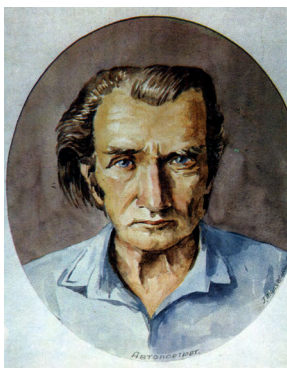
Valentyna Molyn, Natalia Molyn. Hutsulschyna in Hennadiy Maliavskyi's watercolour paintings. The article is devoted to the art of Hennadiy Kindratovych Maliavskyi (1926-1998) who lived in Kosiv(Ivano-Frankivsk region) for 38 years. The nature of Hutsulschyna and its folk artists were the main sublects of his watercolour paintings. The artist's way of life and creative career, participation in exhibitions are observed in the article. His most typical canvases are anylized here as well. Hennadiy Maliavskyi attained real virtuosity in the technique of watercolour, which requires precise and assured painting from life.This also intensifies attention to plein air job, to reproduction of air and sunlight.The article is appointed to commemorate the ninetieth annyversary of Hennadiy Maliavskyi.

Keywords: Hennadiy Kindratovych Maliavskyi, Kosiv, Hutsulschyna, artist, watercolour, landscape, portrait, exhibition.

АННОТАЦИЯ

Валентина Молинь, Наталия Молинь. Гуцульщина в акварелях Геннадия Малявского. Статья посвящена творчеству Геннадия Кондратьевича Малявского (1926-1998), художника, прожившего 38 лет в Косове Ивано-Франковской области. Главной темой его акварелей стала природа Гуцульщины и народные мастера края. В статье прослежено жизненный и творческий путь, участие художника в выставках, проанализированы основные произведения художника. Г. Малявский достиг виртуозности исполнения работ в технике акварельной живописи, которая требует точности и уверенности в работе с натуры, усиливает внимание к решению пленерных задач, передаче воздушности, солнечного света. Статья посвящена памяти Г. Малявского в год 90-летнего юбилея художника.

Ключевые слова: художник, акварель, пейзаж, портрет, выставки.

1

5

2

6

3

4

7

8

9

1. Автопортрет
2. Музей гуцульського мистецтва
3. Старий млин
4. Гуцул з Соколівки
5. Церква Різдва у Ворохті
6. Смерекова мелодія
7. Осінь
8. Снідавка
9. Хата з призьбою П. Харук

Г. Малявський